

11. PROJEKT KONSTYTUCJI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

(tekst opracowali: Andrzej Mycielski i Wacław Szyszkowski)

W celu utrwalenia prawnego fundamentu dla wolności politycznej, zapewnienia Krajowi bytu niepodległego, bezpieczeństwa, ładu i praworządności, sprawiedliwości społecznej i poszanowania pracy ludzkiej, dobrobytu mieszkańców, równości wszystkich wobec prawa oraz samorządności obywateli, pomni z górą tysiącletniego dorobku naszej historii tę oto ustawę zasadniczą Państwa Polskiego uroczyste stanowimy.

Rozdział I

ZASADY NACZELNE

Art. 1

Państwo Polskie jest praworządną Rzeczpospolitą demokratyczną, będącą wspólnym dobrem całego społeczeństwa.

Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej należy do ogółu jej obywateli.

Art. 2

Obywatele objawiają swą wolę za pośrednictwem wybieranych przedstawicieli lub przez referendum.

Art. 3

Naczelnymi organami Państwa w zakresie ustawodawstwa jest Sejm w składzie Izby Poselskiej i Senatu, w zakresie władzy wykonawczej Prezydent Rzeczypospolitej łącznie z odpowiedzialnymi ministrami, w zakresie wymiaru sprawiedliwości niezależne sądy.

Rozdział II

PRAWA, WOLNOŚCI I OBOWIĄZKI OBYWATELSKIE

Art. 4

O ile z treści przepisów tego rozdziału nie wynika inaczej, wszelkie wyszczególnione nakazy i zakazy obowiązują automatycznie przy stoso-

waniu ich przez sądy czy inne organy władzy, bez potrzeby odwoływania się do specjalnych aktów prawnych.

Art. 5

Zakazuje się stosowania przez władze odmiennego traktowania wobec obywateli i mieszkańców ze względu na płeć, rasę, narodowość, język, religię, pochodzenie społeczne oraz przekonania polityczne.

Art. 6

Wymierzanie kary może mieć miejsce tylko na podstawie ustawy, która weszła w życie przed popełnieniem przestępstwa.

Art. 7¹

Kara śmierci może być orzeczona wyjątkowo, tylko w wypadku popełnienia ciężkiej i okrutnej zbrodni.

Art. 8

Zakazuje się wymierzania kar niehumanitarnych oraz stosowania w postępowaniu śledczym, sądowym lub wykonawczym udręczeń psychicznych lub fizycznych.

Art. 9

Każdemu gwarantuje się wolność osobistą. Aresztowania i rewizje dopuszczalne są tylko w wypadkach określonych ustawami na polecenie władz sądowych.

O ile by polecenie sądowe nie mogło być wydane natychmiast, powinno być ono doręczone najpóźniej w ciągu 48 godzin od aresztowania lub rewizji. Aresztowani, którym w przeciągu 48 godzin nie doręczono pisemnej decyzji sądowej oraz nie podano przyczyny aresztowania, odzyskują niezwłocznie wolność.

Art. 10

Nikt nie może być pozbawiony sądu, któremu z prawa podlega.

Art. 11

Każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody wyrządzonej przez organy władzy. Żadna ustawa nie może zamykać drogi sądowej do dochodzenia krzywdy i straty.

¹ Treść tego artykułu została przez projektodawców skreślona w ostatecznej wersji projektu.

Art. 12

Nikt nie będzie narażony na samowolne lub bezprawne ingerencje w jego życie prywatne, rodzinne, domowe czy korespondencję, ani też na bezprawne zamachy na honor i dobre imię.

Poręcza się tajemnicę korespondencji, rozmów telekomunikacyjnych oraz nietykalności mieszkania. Naruszenie uprawnień wynikających z niniejszego artykułu może mieć miejsce tylko na mocy decyzji sądowej.

Art. 13

Obywatele Rzeczypospolitej uprawnieni są do obrania sobie w kraju miejsca zamieszkania i pobytu, przesiedlania się i emigracji, wolności wyboru zajęcia i zarobkowania oraz przenoszenia swej własności.

Art. 14

Każdy posiada swobodę wyrażania swoich myśli i przekonań, o ile nie narusza to przepisów prawa lub uprawnień innych osób.

Art. 15

Poręcza się wolność prasy. Nie może istnieć ani cenzura, ani system koncesyjny na wydawanie druków.

Art. 16

Obywatele Rzeczypospolitej mogą swobodnie i bez utrudnień działać w partiach politycznych oraz w stowarzyszeniach, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Art. 17

Obywatele Rzeczypospolitej mają prawo gromadzenia się. Na odbycie zgromadzenia nie będzie wymagana zgoda władz, a jedynie powiadomienie o zamiarze jego zwołania.

Art. 18

Poręcza się prawo do strajku. Sposób przeprowadzenia strajku określi osobna ustawa.

Art. 19

Poręcza się obywatelom Rzeczypospolitej prawo zachowania swej narodowości oraz pielęgnowania swej mowy i właściwości narodowych.

Art. 20

Poręcza się wolność sumienia i wyznania.

Art. 21

Każdy obywatel Rzeczypospolitej po uzyskaniu zgody władz ma prawo nauczania i założenia szkoły lub zakładu wychowawczego pod warunkiem posiadania kwalifikacji i zapewnienia bezpieczeństwa powierzonej mu młodzieży.

Art. 22

Nauka w szkołach państwowych w zakresie szkoły powszechnej, średniej lub zawodowej jest bezpłatna.

Art. 23

Postanowienia o prawach obywatelskich stosuje się także do wojskowych.

Rozdział III

WŁADZA USTAWODAWCZA

Art. 24

Organem obdarzonym władzą ustawodawczą jest Sejm złożony z dwóch Izb ustawodawczych — Izby Poselskiej i Senatu. Ustawy wymagają zgody Izby Poselskiej i Senatu, chyba że Konstytucja stanowi inaczej.

Art. 25

Decyzje władzy obowiązują jedynie w oparciu o upoważnienie ustawowe.

Art. 26

Izba Poselska składa się z posłów wybieranych na lat cztery, licząc od dnia otwarcia Izb, w głosowaniu powszechnym, tajnym, bezpośred-

nim i równym. Ordynacja wyborcza do Izby Poselskiej określi, w jakim stopniu stosowana być może zasada proporcjonalności.

Art. 27

Prawo wybierania i wybieralności do Izby Poselskiej ma każdy obywatel polski bez różnicy płci, który ukończył 21 lat i ma prawo korzystania z pełni praw cywilnych i politycznych. Prawo głosowania może być wykonywane tylko osobiście.

Art. 28

Nie mogą korzystać z prawa wyborczego osoby skazane za przestępstwa, które określi ordynacja wyborcza. Pociągają one za sobą czasową lub stałą utratę praw obywatelskich, a w szczególności czynnego i biernego prawa wyborczego.

Art. 29

Pracownicy państwowi i samorządowi z chwilą wyboru na posła otrzymują na czas trwania mandatu poselskiego urlop. Przepis ten nie dotyczy ministrów, podsekretarzy stanu i wykładowców wyższych uczelni.

Art. 30

Lata spędzone na wykonywaniu mandatu poselskiego, liczą się do lat służby. Niedopuszczalne jest łączenie płatnej służby państwowej z mandatem poselskim, co nie dotyczy ministrów, podsekretarzy stanu i wykładowców wyższych uczelni.

Art. 31

Ordynacja wyborcza określi bliższe postanowienia o wyborach do Izby Poselskiej.

Art. 32

Izba Poselska sprawdza ważność wyborów niezaprotestowanych. O ważności wyborów zaprotestowanych rozstrzyga Sąd Najwyższy.

Art. 33

Posłowie składają na ręce Marszałka wobec Izby następujące ślubowanie:

„Ślubuję uroczyście, jako poseł do Izby Poselskiej Rzeczypospolitej Polskiej, wedle najlepszego mego rozumienia i zgodnie z sumieniem, rzetelnie pracować wyłącznie dla dobra Państwa Polskiego, jako całości”.

Art. 34

Posłowie są przedstawicielami całego społeczeństwa i nie są skrepowani instrukcjami wyborców.

Art. 35

W czasie mandatu posłowie nie mogą być pociągani do odpowiedzialności karno-sądowej i karno-administracyjnej ani aresztowani bez zgody Izby Poselskiej. W razie schwytania posła na postępowaniu przestępnym, winien on być natychmiast zwolniony na żądanie Izby Poselskiej. Postępowanie karno-sądowe, karno-administracyjne lub dyscyplinarne, wdrożone przed uzyskaniem przez posła mandatu, ulega na żądanie Izby zawieszeniu aż do czasu wygaśnięcia mandatu.

Art. 36

Poseł nie może na swoje ani na obce imię otrzymać od rządu koncesji lub innych korzyści majątkowych.

Art. 37

Izba Poselska wybiera ze swego grona Marszałka i jego zastępców, sekretarzy i komisje. Mandaty Marszałka i jego zastępców, trwają po zakończeniu kadencji Izby aż do ukonstytuowania się nowej Izby.

Art. 38

Porządek obrad Izby Poselskiej, prawa i obowiązki Marszałka, liczbę zastępców Marszałka i sekretarzy, rodzaj i liczbę komisji określa regulamin Izby.

Art. 39

Posiedzenia Izby Poselskiej są jawne, o ile Izba szczególną uchwałą nie zarządzi tajności posiedzenia.

Art. 40

Do prawomocności uchwał Izby Poselskiej potrzebna jest zwykła większość przy obecności przynajmniej połowy ogółu ustawowej liczby

posłów, chyba że specjalne przepisy wymagają kwalifikowanej większości.

Art. 41

Posłowie korzystają z prawa zwracania się do rządu z interpelacjami, na które ministrowie udzielają odpowiedzi w terminie ustalonym w regulaminie Izby Poselskiej.

Art. 42

Posłowie otrzymują diety w wysokości określonej ustawą lub regulaminem oraz korzystają nieodpłatnie z państwowych środków komunikacji po całym obszarze Rzeczypospolitej.

Art. 43

Prezydent Rzeczypospolitej zwołuje, odracza i zamyka sesje Izby Poselskiej i Senatu.

Dwie sesje Izby Poselskiej i Senatu, wiosenna i jesienna, zwoływane są z mocy samego prawa, każda trwająca po trzy miesiące lub dłużej w razie potrzeby.

W razie potrzeby może być zwołana przez Prezydenta Rzeczypospolitej sesja nadzwyczajna, którą Prezydent zwołuje w ciągu dwóch tygodni na żądanie 1/3 ogólnej liczby posłów lub z własnej inicjatywy.

Art. 44

Budżet Państwa jest ustalany corocznie w drodze ustawy na podstawie projektu rządowego. Rząd składa Izbie Poselskiej projekt budżetu nie później niż na cztery miesiące przed rozpoczęciem roku budżetowego.

Na rozpatrzenie budżetu pozostawia się Izbie Poselskiej 80 dni od złożenia projektu przez Rząd. Senatowi — 30 dni od upływu terminu, przepisanego dla Izby Poselskiej.

Na rozpatrzenie zmian, zaproponowanych przez Senat pozostawia się Izbie Poselskiej 10 dni od upływu terminu przepisanego dla Senatu.

Nieprzyjęcie przez Izbę Poselską propozycji Senatu uchwalane jest większością dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.

Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi ogłoszenie budżetu:

- a) w brzmieniu nadanym mu przez Izby Ustawodawcze, jeżeli Izba Poselska i Senat w przepisanych terminach budżet rozpatrzyły,
- b) w brzmieniu, nadanym mu przez Izbę Poselską, jeżeli Senat w przepisany terminie budżetu nie rozpatrzył,

- c) w brzmieniu nadanym mu przez Senat, jeżeli Izba Poselska w przepisany terminie zmian Senatu nie rozpatrzyła.
- d) w brzmieniu projektu rządowego, jeżeli Izba Poselska, ani Senat w przepisanych terminach budżetu nie rozpatrzyły.

Art. 45

Rząd nie może czynić wydatków bez upoważnienia ustawowego, chyba że zachodzi konieczność państwowa; w tym wypadku Rząd na podstawie uchwały Rady Ministrów dokona niezbędnego wydatku, przesyłając do Izby Poselskiej w terminie siedmiodniowym od powzięcia uchwały Rady Ministrów, projekt ustawy o przyznaniu kredytów dodatkowych.

Art. 46

Każdy inny projekt ustawy uchwalony przez Izbę Poselską, a nie dotyczący budżetu państwa, będzie przesłany Senatowi do rozpatrzenia. Senat w przeciągu 30 dni od dnia przekazania projektu Senatowi, może zgłosić Izbie Poselskiej propozycje dokonania w nim określonych zmian lub odrzucić go. Proponowane przez Senat propozycje mogą dotyczyć wszelkich zagadnień związanych z tematyką nadesłanego projektu ustawy.

W wypadku braku w Izbie Poselskiej po powrocie projektu z Senatu kwalifikowanej większości dwu trzecich głosów wymaganych dla odrzucenia propozycji senackich, przy jednoczesnym braku zwykłej większości dla przejścia ostatecznego tekstu ustawy, projekt ustawy odesłany będzie celem rozstrzygnięcia o jej losach do komisji mieszanej składającej się z sześciu posłów oraz sześciu senatorów. W wypadku niedojścia komisji mieszanej do porozumienia, tekst projektu ustawy w pierwotnym brzmieniu upada.

Art. 47

Ustawę podpisuje Prezydent Rzeczypospolitej i zarządza jej niezwłoczne ogłoszenie, jeżeli:

- 1) Senat zawiadomi Prezydenta o braku zastrzeżeń do ustawy,
- 2) Senat nie zgłosi w przewidzianym terminie propozycji dokonania w ustawie określonych zmian lub jej odrzucenia,
- 3) Izba Poselska uchwali proponowane przez Senat zmiany lub kwalifikowaną większością odrzuci propozycje Senatu.

Przed podpisaniem ustawy Prezydent może wystąpić w ciągu miesiąca do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o stwierdzenie zgodności ustawy z Konstytucją.

Prezydent, może odmówić podpisania ustawy i z umotywowanym wnioskiem w ciągu miesiąca przekazać Izbie Poselskiej do ponownego rozpatrzenia. Po ponownym uchwaleniu ustawy przez Izbę Poselską większością co najmniej trzech piątych głosów w obecności co najmniej połowy liczby posłów Prezydent podpisuje ją i zarządza niezwłoczne jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw.

Art. 48

Senat wybierany jest w głosowaniu pośrednim przez przedstawicieli samorządu terytorialnego i zawodowego oraz instytucji i stowarzyszeń naukowych i kulturalnych.

Jedna trzecia Senatu wybierana jest przez samorząd terytorialny, jedna trzecia wybierana jest przez samorządy zawodowe i związki zawodowe, jedna trzecia wybierana jest przez instytucje naukowe, szkoły wyższe oraz związki kulturalne.

Senatorowie wybierani są na okres kadencji Izby Poselskiej.

Prawo wybieralności do Senatu ma każdy obywatel mający prawo wybierania do Izby Poselskiej.

Art. 49

Ordynacja wyborcza określi bliższe postanowienia dotyczące wyborów do Senatu.

Art. 50

Inicjatywa ustawodawcza przysługuje posłom, senatorom, Prezydentowi i Radzie Ministrów.

Art. 51

Postanowienia artykułów 28-42 stosuje się odpowiednio także do Senatu, względnie jego członków.

Art. 52

Izba Poselska może podjąć uchwałę o stanie wojny jedynie w razie zbrojnego napadu na Rzeczypospolitą, albo gdy z umów międzynarodowych wynika konieczność wspólnej obrony przeciw agresji.

W sytuacji nagłego zagrożenia Rzeczypospolitej, decyzje o stanie wojny może podjąć Prezydent Rzeczypospolitej na podstawie uchwały Komitetu Obrony Kraju.

Art. 53

Izba Poselska mianuje na okres wojny Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej.

Art. 54

Źródłem praw Rzeczypospolitej Polskiej są Konstytucja, Ustawy, Dekrety Prezydenta z mocą ustawy, Rozporządzenia Rządu wydane z upoważnienia Ustawy oraz umowy międzynarodowe ratyfikowane przez Prezydenta.

Moc obowiązująca umów międzynarodowych w stosunkach wewnętrznych określona będzie ustawą.

Rzeczpospolita uznaje za wiążące powszechnie uznane zasady prawa międzynarodowego.

Rozdział IV

WŁADZA WYKONAWCZA

Art. 55

Prezydent Rzeczypospolitej jest najwyższym przedstawicielem Państwa Polskiego w stosunkach wewnętrznych i międzynarodowych.

Prezydent czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej, stoi na straży niepodległości, suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium.

Art. 56

Prezydent wybierany jest w głosowaniu powszechnym na lat pięć i może być ponownie wybrany tylko jeden raz.

Prezydentem może być wybrany każdy obywatel Rzeczypospolitej, który korzysta z praw obywatelskich.

Kadencja Prezydenta liczy się od dnia objęcia przez niego urzędu.

Art. 57

Kandydatów na Prezydenta w liczbie trzech wybiera Zgromadzenie Narodowe, złożone z Izby Poselskiej i Senatu.

Art. 58

Marszałek Izby Poselskiej zwołuje Zgromadzenie Narodowe w celu dokonania wyboru kandydatów:

a) w ciągu miesiąca przed zakończeniem kadencji urzędującego Prezydenta

lub

b) w ciągu miesiąca od dnia opróżnienia urzędu Prezydenta.

Obrodam Zgromadzenia Narodowego przewodniczy Marszałek Izby Poselskiej.

Do ważności wyborów kandydatów wymagana jest obecność co najmniej połowy ogólnej liczby członków Zgromadzenia.

Art. 59

Prawo zgłaszania kandydatów na Prezydenta przysługuje członkom Zgromadzenia Narodowego w liczbie co najmniej jednej czwartej ogólnej liczby członków Zgromadzenia.

W każdym kolejnym głosowaniu wyklucza się kandydata, który w poprzednim głosowaniu uzyskał najmniejszą liczbę głosów aż do momentu, kiedy pozostanie liczba trzech kandydatów.

Art. 60

Szczegółową procedurę wyboru kandydatów na Prezydenta przez Zgromadzenie Narodowe oraz wyboru w głosowaniu powszechnym określi ustawa.

Art. 61

Nowo wybrany Prezydent obejmuje urząd po złożeniu wobec Zgromadzenia Narodowego ślubowania treści następującej:

„Obejmując z woli Narodu urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, ślubuję uroczyście, że postanowieniom Konstytucji wierności dochowam, będę strzegł niezłomnie godności Narodu, suwerenności i bezpieczeństwa państwa. Ślubuję, że dobro Ojczyzny oraz pomyślność obywateli będą dla mnie zawsze najwyższym nakazem”.

Objęcie urzędu przez Prezydenta wybranego przed upływem kadencji dotychczasowego Prezydenta ma miejsce w dniu upływu kadencji urzędującego Prezydenta.

Art. 62

Prezydent wykonuje swoje uprawnienia i obowiązki na podstawie Konstytucji i ustaw.

Prezydent za naruszenie Konstytucji i ustaw oraz za popełnione przestępstwa może być postawiony w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu.

Postawienie Prezydenta w stan oskarżenia może nastąpić uchwałą Zgromadzenia Narodowego podjętą większością co najmniej dwu trzecich głosów ogólnej liczby członków Zgromadzenia. Z chwilą postawienia w stan oskarżenia, Prezydent tymczasowo nie może sprawować urzędu.

Art. 63

Opróżnienie urzędu Prezydenta przed upływem kadencji następuje wskutek:

- 1) śmierci,
- 2) zrzeczenia się urzędu,
- 3) uznania przez Zgromadzenie Narodowe trwałej niezdolności do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia, większością co najmniej 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby członków Zgromadzenia,
- 4) złożenia z urzędu orzeczeniem Trybunału Stanu.

W razie opróżnienia urzędu Prezydenta, do czasu objęcia urzędu przez nowego Prezydenta, a także gdy Prezydent tymczasowo nie może sprawować urzędu, zastępuje go Marszałek Izby Poselskiej.

Art. 64

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) zarządza wybory do Izby Poselskiej i Senatu,
- 2) mianuje i odwołuje przedstawicieli Rzeczypospolitej Polskiej w innych państwach, po zatwierdzeniu ich przez Senat,
- 3) przyjmuje listy uwierzytelnione i odwołujące akredytowanych przy nim przedstawicieli innych państw,
- 4) jest zwierzchnikiem Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej,
- 5) przewodniczy Komitetowi Obrony Kraju,
- 6) podejmuje decyzje o stanie wojny na podstawie uchwały Komitetu Obrony Kraju,
- 7) może zwoływać w sprawach szczególnej wagi posiedzenia Rady Ministrów i im przewodniczyć,
- 8) nadaje ordery, odznaczenia i inne godności honorowe,
- 9) stosuje prawo łaski i złagodzenia kary,
- 10) wykonuje inne uprawnienia przewidziane w Konstytucji lub przekazane przez ustawy.

Art. 65

Amnestia może być ogłoszona tylko w drodze ustawodawczej.

Art. 66

Prezydent ratyfikuje i wypowiada umowy międzynarodowe. Ratyfikacja umów międzynarodowych pociągających za sobą obciążenie finansowe państwa, nałożenie nowych ciężarów na obywateli albo powodujących zmianę granic państwa wymaga przed ratyfikacją zgody Izby ustawodawczych, wyrażone w formie ustawowej.

Prezydent w przypadkach nie cierpiących zwłoki może przed ratyfikacją na wniosek Rady Ministrów, wprowadzić tymczasowo w życie wszystkie lub niektóre postanowienia, zawarte w umowach handlowych, celnych, transportowych lub telekomunikacyjnych.

Art. 67

Prezydent Rzeczypospolitej sprawuje władzę wykonawczą przez odpowiedzialnych przed Izłą Poselską ministrów i podległy mu aparat administracyjny.

Art. 68

Prezydent podpisuje ustawy wraz z resortowymi ministrami i ogłasza je w Dzienniku Ustaw.

Art. 69

Prezydent Rzeczypospolitej celem wykonania ustaw ma prawo wydawać rozporządzenia wykonawcze. Takież prawo w swoim zakresie mają ministrowie i władze im podległe.

Każdy akt rządowy Prezydenta wymaga dla swej ważności podpisów Prezesa Rady Ministrów i resortowego ministra.

Art. 70

Prezydent Rzeczypospolitej w okresie rozwiązania Izby Poselskiej i Senatu ma prawo w razie nagłej konieczności państwowej wydawać dekreta z mocą ustawy.

Dekreta te nie mogą dotyczyć zmiany Konstytucji ani też ordynacji wyborczej do Izby Poselskiej i Senatu.

Dekreta Prezydenta ogłaszane są w Dzienniku Ustaw i muszą być podpisane przez Prezesa Rady Ministrów i wszystkich ministrów.

Tracą moc obowiązującą o ile nie zostaną przedłożone obu Izdom do zatwierdzenia w ciągu tygodnia po ich zebraniu, względnie, jeżeli po ich złożeniu zostaną uchylone.

Art. 71

Prezydent może powoływać i odwoływać ministrów stanu upoważnionych do wykonywania w jego imieniu powierzonych im czynności. Zakres upoważnienia określa Prezydent.

Organem wykonawczym Prezydenta jest Kancelaria Cywilna.

Art. 72

Prezydent Rzeczypospolitej mianuje i odwołuje Prezesa Rady Ministrów. Na jego wniosek mianuje i odwołuje ministrów, a na wniosek Rady Ministrów obsadza urzędy cywilne i wojskowe zastrzeżone w ustawach.

Za działania urzędników poszczególnych resortów odpowiadają przed Izbą Poselską ministrowie. Wyjątek stanowią pracownicy Kancelarii Cywilnej Prezydenta, których nominację kontrasygnuje Prezes Rady Ministrów.

Art. 73

Za swe czynności urzędowe Prezydent Rzeczypospolitej nie jest odpowiedzialny ani parlamentarnie, ani cywilnie.

Art. 74

Rada Ministrów jest naczelnym, wykonawczym organem w Rzeczypospolitej. Radę Ministrów tworzą Ministrowie pod przewodnictwem Prezesa Rady Ministrów.

Art. 75

Rada Ministrów ponosi solidarną odpowiedzialność konstytucyjną i parlamentarną za ogólny kierunek działalności Rządu.

Poza tym ponoszą je ministrowie oddzielnie, a to za zgodność swej działalności w urzędzie z Konstytucją i innymi ustawami państwa, za działalność podległych im organów, oraz za kierunek swej polityki.

Art. 76

Rada Ministrów jest uprawniona do wydawania rozporządzeń z upoważnienia ustawy.

Art. 77

Do odpowiedzialności parlamentarnej pociąga ministrów Izba Poselska zwyczajną większością głosów. Rada Ministrów, Prezes Rady

Ministrów i każdy minister z osobna ustępują na żądanie Izby Poselskiej.

Głosowanie w Izbie Poselskiej nad wnioskiem o wotum nieufności dla Prezesa Rady Ministrów lub poszczególnych ministrów, może mieć miejsce nie wcześniej niż nazajutrz po postawieniu wniosku.

Art. 78

W skład Rady Ministrów wchodzi: Prezes Rady Ministrów jako jej przewodniczący, wiceprezesa Rady Ministrów, ministrowie oraz przewodniczący określonych w ustawie komisji i komitetów sprawujących funkcje naczelnych organów administracji państwowej.

Art. 79

Zadania administracji rządowej w terenie wykonują:

- 1) wojewodowie i podporządkowane im organy, jako organy administracji ogólnej,
- 2) terenowe organy administracji podporządkowane bezpośrednio ministrom, jako organy administracji specjalnej,
- 3) organy gminy działające w ramach zadań zleconych.

Rozdział V

WŁADZA SĄDOWNICZA

Art. 80

Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy apelacyjne, sądy okręgowe, sądy grodzkie i sądy szczególne.

W sprawach o wykroczenia orzekają kolegia do spraw wykroczeń, podległe władzy sądowej.

Ustrój, właściwość i postępowanie sądów oraz kolegiów do spraw wykroczeń określają ustawy.

Art. 81

Gwarantuje się dwuinstancyjność sądownictwa cywilnego i karnego dla orzekania co do istoty sprawy. Sąd Najwyższy będzie trzecią instancją typu kasacyjnego. Ustawy szczególne ustalą właściwość sądów oraz zakres spraw, w których przysługiwać będzie stronom prawo złożenia skargi kasacyjnej.

Art. 82

Sądy wydają wyroki w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 83

Rozpoznawanie i rozstrzyganie spraw w sądach odbywa się z udziałem ławników z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie.

Przy rozstrzyganiu spraw w sądach, ławnicy mają równe prawa z sędziami.

Ławnicy pochodzą z wyboru. Zasady i tryb wyborów ławników sądów powszechnych i szczególnych oraz ich kadencję określa ustawa.

Art. 84

Orzeczenia sądowe nie mogą być zmieniane ani przez władze ustawodawcze, ani wykonawcze.

Sądowe wznowienie postępowania może nastąpić tylko w wypadkach przewidzianych ustawowo. Rewizje nadzwyczajne są niedopuszczalne.

Art. 85

Sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, której uprawnienia, skład i sposób działania określa ustawa.

Art. 86

Sędziowie są w sprawowaniu swego urzędu sędziowskiego niezawisli i podlegają ustawom.

Art. 87

Sędzia, może być złożony z urzędu, zawieszony w urzędowaniu, przeniesiony na inne miejsce urzędowania lub w stan spoczynku wbrew swej woli jedynie mocą orzeczenia sądowego i tylko w wypadku przewidzianym ustawowo.

Przepis ten nie dotyczy wypadku gdy przeniesienie sędziego na inne miejsce lub w stan spoczynku jest wywołane zmianą w organizacji sądów.

Art. 88

Sędziowie nie mogą być pociągani do odpowiedzialności karnej ani pozbawieni wolności bez uprzedniej zgody wskazanego przez ustawę są-

du, o ile nie są schwytani w chwili popełnienia czynu przestępczego, lecz i w tym wypadku może sąd zażądać niezwłocznego zwolnienia aresztowanego.

Art. 89

Rozprawy przed sądem orzekającym, zarówno w sprawach cywilnych jak i karnych, są jawne, o ile ustawy w tym względzie nie przewidują wyjątku.

Art. 90

Do orzekania o legalności aktów administracyjnych powołany jest Najwyższy Trybunał Administracyjny.

Art. 91

Powołuje się Trybunał Kompetencyjny do rozstrzygania sporów między sądami a innymi organami władz.

Rozdział VI SAMORZĄD

Art. 92

Samorząd terytorialny Rzeczypospolitej reprezentuje gmina jako podstawowa jednostka lokalnego życia publicznego. Gmina zaspokaja zbiorowe potrzeby społeczności lokalnej.

Art. 93

Gmina posiada osobowość prawną i wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym, na zasadach określonych przez ustawy.

Samodzielność gminy podlega ochronie sądowej.

W zakresie uregulowanym ustawami, gmina wykonuje zlecone zadania administracji rządowej.

Art. 94

Na czele gminy stoi rada wybierana przez mieszkańców gminy. Zasady i tryb wyboru rady określa ustawa.

Rada wybiera organ wykonawczy gminy.

Art. 95

Gmina posiada prawo dysponowania własnym majątkiem (mienie komunalne).

Art. 96

Dochody własne gminy mogą być uzupełniane subwencjami rządowymi na zasadach określonych przez ustawę.

Rozdział VII

USTRÓJ GOSPODARCZY

Art. 97

Rzeczpospolita uznaje prawo indywidualnej własności, prywatnej inicjatywy, prawo dziedziczenia oraz poręcza całkowitą ochronę tych praw.

Wywłaszczenie jest dopuszczalne wyłącznie na cele publiczne i za słusznym odszkodowaniem.

Art. 98

Rzeczpospolita gwarantuje swobodę działalności gospodarczej bez względu na formę własności. Ograniczenie tej swobody może nastąpić jedynie w drodze ustawowej.

Rozdział VIII

OBRONNOŚĆ I PORZĄDEK PUBLICZNY

Art. 99

Siły Zbrojne Rzeczypospolitej stoją na straży bezpieczeństwa i praw zwierzchniczych Rzeczypospolitej.

Wszyscy obywatele są obowiązani do służby wojskowej i świadczeń na rzecz obronności państwa.

Art. 100

Siła zbrojna może być użyta tylko na żądanie władzy cywilnej przy ścisłym przestrzeganiu przepisów ustaw dotyczących uśmierzania rozru-

chów lub wykonania przepisów prawnych. Wyjątki od tej zasady dopuszczalne są tylko na mocy ustawy o stanie wyjątkowym i wojennym.

Art. 101

W razie zagrożenia państwa z zewnątrz, jak również w razie ruchów wewnętrznych lub rozległych knowań, zagrażających ustrojowi lub bezpieczeństwu państwa, Rada Ministrów za zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej zarządzi stan wyjątkowy na obszarze całego państwa lub części zagrożonej.

Ogłoszenie stanu wyjątkowego daje rządowi prawo zawieszenia swobód obywatelskich na czas trwania tego stanu, w szczególności wolności osobistej, nietykalności mieszkania, wolności prasy, tajemnicy korespondencji, prawa strajku, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń.

Zarządzenie Rady Ministrów w czasie trwania sesji Izby Poselskiej winno być natychmiast przedstawione Izbie do zatwierdzenia.

Jeżeli Izba Poselska jest rozwiązana albo zachodzi przerwa w obradach, zarządzenie o ogłoszeniu stanu wyjątkowego będzie złożone Izbie na jej najbliższym posiedzeniu.

Jeżeli Izba Poselska odmówi zatwierdzenia, stan wyjątkowy traci moc obowiązującą.

Zasady te bliżej określi ustawa o stanie wyjątkowym.

Ustawa o stanie wojennym określi zasady czasowego zawieszenia praw obywatelskich w czasie wojny.

Rozdział IX

GWARANCJE KONSTITUCYJNE I INSTYTUCJE KONTROLNE

Art. 102

Trybunał Konstytucyjny orzeka o zgodności z Konstytucją ustaw i innych aktów normatywnych naczelnych oraz centralnych organów państwowych, a także ustala powszechnie obowiązującą wykładnię ustaw.

Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją lub ustawami innych aktów normatywnych są wiążące. Trybunał Konstytucyjny stosuje środki potrzebne dla usunięcia tej niezgodności.

Członków Trybunału Konstytucyjnego wybiera Izba Poselska spośród osób wyróżniających się wiedzą prawniczą.

Członkowie Trybunału Konstytucyjnego korzystają z niezawisłości sędziowskiej i podlegają jedynie ustawom.

Właściwość, ustrój i postępowanie Trybunału Konstytucyjnego określa ustawa.

Art. 103

Trybunał Stanu orzeka o odpowiedzialności osób zajmujących określone w ustawie najwyższe stanowiska państwowe za naruszenie Konstytucji i ustaw oraz popełnione przestępstwa.

Trybunał Stanu może orzekać o odpowiedzialności karnej osób pociągniętych do odpowiedzialności określonej w ust. 1 i za przestępstwa popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem.

Trybunał Stanu jest wybierany przez Izbę Poselską spoza jej grona i na okres jej kadencji.

Przewodniczącym Trybunału jest Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

Sędziowie Trybunału Stanu są niezawisli i podlegają jedynie ustawom.

Właściwość, ustrój i postępowanie Trybunału Stanu określa ustawa.

Art. 104

Do kontroli całej administracji państwowej pod względem finansowym, badania zamknięć rachunków Państwa, przedstawiania corocznie Izbie Poselskiej wniosku o udzieleniu lub odmówieniu Rządowi absolutorium — jest powołana Najwyższa Izba Kontroli, oparta na zasadzie kolegialności i niezależności sędziowskiej członków jej kolegium, usuwalnych tylko uchwałą Izby Poselskiej, większością 3/5 głosujących.

Prezes Najwyższej Izby Kontroli zajmuje stanowisko równorzędne ministrowi, nie wchodzi jednak w skład Rady Ministrów, a jest za sprawowanie swego urzędu i za podległych mu urzędników odpowiedzialny bezpośrednio przed Izbą Poselską.

Prezesa Najwyższej Izby Kontroli powołuje i odwołuje Izba Poselska za zgodą Senatu.

Najwyższa Izba Kontroli może również przeprowadzać kontrole organizacji i związków spółdzielczych, organizacji społecznych oraz innych jednostek gospodarki w zakresie określonym ustawą.

Organizację i sposób działania Najwyższej Izby Kontroli określa ustawa.

Art. 105

Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na straży praw i wolności obywatelskich określonych w Konstytucji oraz innych przepisach prawa.

Rzecznika Praw Obywatelskich powołuje Izba Poselska za zgodą Senatu na okres czterech lat.

Sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich określa ustawa.

Rozdział X
SYMBOLE PAŃSTWOWE

Art. 106

Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest orzeł biały w koronie na czerwonym polu.

Barwami Rzeczypospolitej są kolory biały i czerwony.
Szczegóły dotyczące symboli państwa określa ustawa.

Rozdział XI
ZMIANA KONSTYTUCJI

Art. 107

Zmiana Konstytucji może być uchwalona tylko w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, względnie członków Senatu, większością $\frac{2}{3}$ głosów.

Wniosek o zmianie Konstytucji winien być podpisany co najmniej przez $\frac{1}{3}$ część ustawowej liczby posłów, względnie członków Senatu, a zapowiedziany co najmniej na 15 dni.